

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΓΓΕΛΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΚΟΥΡΟΥΚΛΗ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΕΛΛΥ ΒΟΥΡΑΝΗ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΟΥΥΛΛΑ

Είναι σημάδι της ζαλισμένης από την τεχνική πρόοδο εποχής μας, τ' ότι άνθρωποι σοβαροί προσπαθούν να βγάλουν σοβαρά συμπεράσματα από το ενδεχόμενο ότι μια μηχανή, που θα εργαζόταν απεριόριστα όλες τις λέξεις που χρησιμοποίησε ο Σαίξπηρ, θα έφτανε κάποτε να γράψει την Τρικυμία. Ξεχνάνε, πρώτα, πως η μηχανή τροφοδοτήθηκε με τις λέξεις που χρησιμοποίησε ο Σαίξπηρ, και ακόμα πως υπάρχει ήδη, πριν από το αποτέλεσμα, το πρότυπο που περιμένουμε ν' αναγνωρίσουμε, η Τρικυμία.

Λύντια Στεφάνου,
Το πρόβλημα της μεθόδου
στη μελέτη της ποίησης.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΚΑΙΣΑΡΙΩΝ του Κ.Π. Καβάφη

1. Το ποίημα αναπτύσσεται σε τρεις στροφές: α) Ποιες διαφορές διακρίνετε στο ύφος κάθε στροφής και πώς τις δικαιολογείτε; β) Να εξετάσετε τη λειτουργία της δεύτερης στροφής;

Το ποίημα έχει τρία μέρη:

α) οι πρώτοι 10 στίχοι, β) οι επόμενοι 4 και γ) οι τελευταίοι 16.

Στο πρώτο μιάς ανακοινώνει ο ποιητής ότι από περιέργεια ιστορικού και από διάθεση να περάσει την ώρα του πήρε «χθες τη νύχτα» μια συλλογή από επιγραφές των Πτολεμαίων να διαβάσει. Οι εντυπώσεις του είναι ότι οι «άφθονοι έπαινοι και κολακείες εις όλους μοιάζουν». Θεωρεί δηλαδή τα σχόλια τυπικά και στερεότυπα, καθώς όλοι κοσμούνται με τα ίδια υμνητικά επίθετα, άντρες και γυναίκες που είναι κι αυτές όλες «θαυμαστές».

Στο δεύτερο μέρος λέει ότι θ' άφηνε πια το βιβλίο, αλλά μία λεπτομέρεια ασήμαντη, «μια μνεία μικρή κι ασήμαντη» για το βασιλέα Καισαρίωνα, του τράβηξε την προσοχή.

Στο τρίτο μέρος αλλάζει ξαφνικά ο τόνος. Ο ποιητής μιλάει με συγκίνηση, οραματίζεται τον Καισαρίωνα, αυτόν που τόσο «λίγες γραμμές» του έχει αφιερώσει η ιστορία. Η φαντασία του, η νοσταλγική του διάθεση, τον «πλάθει ελεύθερα», τον βλέπει «ωραίο κι αισθηματικό, με μια ονειρώδη συμπαθητική ομορφιά». Το όραμα είναι «πλήρες», ζωντανό: σβήνει επίτηδες τη λάμπα και θαρρεί πως ο Καισαρίων μπαίνει μέσα στην κάμαρα, στέκεται εμπρός του, όπως θα ήταν τότε μέσα «στην κατακτημένη Αλεξάνδρεια, χλωμός και κουρασμένος, ιδεώδης εν τη λύπη του», έχοντας την ελπίδα πως θα τον λυπηθούν οι φαύλοι αυλοκόλακες. Στο πρώτο μέρος, που έχει έναν άκρως πεζολογικό τόνο, ο ποιητής με τη βοήθεια της ιστορικής γνώσης μας δίνει με σύντομους χαρακτηρισμούς την κυρίαρχη ατμόσφαιρα της εποχής. Πίσω από τα ομοιόμορφα και στερεότυπα επίθετα που αποδίδονται στους Πτολεμαίους, υποβάλλεται το νόημα μιας παρακμής όπου κυριαρχεί η ψυχρή εθιμοτυπική αυλοκολακεία. Όλοι, άντρες γυναίκες, εμφανίζονται να 'χουν τελειότητα εξαιρετική.

Το πρώτο τούτο μέρος καταγράφει μίαν ατμόσφαιρα ηθική και πνευματική που χρωματίζει την εποχή για να ακολουθήσει το δεύτερο μέρος με μια έξοχη αντίθεση. Θ' άφηνε, λέει, το βιβλίο, αν δεν του «είλκυε την προσοχή» μια «μικρή κι ασήμαντη μνεία» για τον βασιλέα Καισαρίωνα. Δεν είναι μόνο τα επίθετα «μικρή κι ασήμαντη» που ορίζουν τη θέση του Καισαρίωνα, αλλά η ευτέλεια γίνεται έντονα αισθητή, σε μια απροσδόκητη έκπληξη, από το γεγονός ότι ήταν έτοιμος ν' αφήσει το βιβλίο, οπότε πρόσεξε την «ασήμαντη μνεία». Παρά λίγο να διαφύγει την προσοχή του, τόσο «ασήμαντη», τόσο ανύπαρκτη ήταν αυτή η «μνεία» που χαρακτηρίζει τον Καισαρίωνα.

Κι ενώ το δεύτερο μέρος μας εξηγεί την ασήμαντότητα του προσώπου από την άποψη της ιστορικής αξίας, το τρίτο μέρος με μια νέα αντίθεση που εξαίρει αυτό το «ασήμαντο» πρόσωπο, το υψώνει σε ιδεατό μέσω της ποιητικής οπτικής. Η αντίθεση σημειώνεται και με την ξαφνική αλλαγή του τόνου: από το πληροφοριακό - πεζολογικό ύφος ο ποιητής οδηγείται σ' ένα θερμό λυρισμό γεμάτο αγάπη κι ενδόμυχη συμπάθεια. Ο σχεδόν ανώνυμος και ανύπαρκτος στην ιστορία Καισαρίων προβάλλει στα μάτια του ποιητή «ιδεώδης εν τη λύπη» του, κουρασμένος από τη μοίρα του μα και αξιοπρεπής.

2. Τα δύο ποιήματα του Κ. Π. Καβάφη αναπτύσσονται μεταξύ τους μια μορφή επικοινωνίας. Να εξηγήσετε πώς το περιεχόμενο του ενός συμπληρώνει το περιεχόμενο του άλλου.

Κ.Π. Καβάφης: *Αλεξανδρινοί Βασιλείς*

*Μαζεύθηκαν οι Αλεξανδρινοί
να δουν της Κλεοπάτρας τα παιδιά,
τον Καισαρίωνα, και τα μικρά του αδέρφια,
Αλέξανδρο και Πτολεμαίο, που πρώτη
φορά τα βγάζαν έξω στο Γυμνάσιο,
εκεί να τα κηρύξουν βασιλείς,
μες στη λαμπρή παράταξι των στρατιωτών.*

*Ο Αλέξανδρος – τον είπαν βασιλέα
της Αρμενίας, της Μηδίας, και των Πάρθων.
Ο Πτολεμαίος – τον είπαν βασιλέα
της Κιλικίας, της Συρίας, και της Φοινίκης.
Ο Καισαρίων στέκονταν πιο εμπροστά,
ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί,
στο στήθος του ανθοδέσμη από υακίνθους,
η ζώνη του διπλή σειρά σαπφείρων κι αμεθύστων,
δεμένα τα ποδήματά του μ' άσπρες
κορδέλλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια.
Αυτόν τον είπαν πίοτερο από τους μικρούς,
αυτόν τον είπαν βασιλέα των Βασιλέων.*

*Οι Αλεξανδρινοί ένοιωθαν βέβαια
που ήσαν λόγια αυτά και θεατρικά.*

*Αλλά η μέρα ήταν ζεστή και ποιητική,
ο ουρανός ένα γαλάζιο ανοιχτό,
το Αλεξανδρινό Γυμνάσιον ένα
θριαμβικό κατόρθωμα της τέχνης,
των αυλικών η πολυτέλεια έκτακτη,
ο Καισαρίων όλο χάρις κ' εμορφιά
(της Κλεοπάτρας υιός, αίμα των Λαγιδών) Ή
κ' οι Αλεξανδρινοί έτρεχαν πια στην εορτή,
κ' ενθουσιάζονταν, κ' επευφημούσαν
ελληνικά, κ' αιγυπτιακά, και ποιοι εβραίικα,
γοητευμένοι με τ' ωραίο θέαμα –
μ' όλο που βέβαια ήξευραν τι άξιζαν αυτά,
τι κούφια λόγια ήσανε αυτές η βασιλείες*

η επιτυχία
δεν εξαρτάται
από την τύχη

Βάζουμε στόχους
και τους πραγματοποιούμε

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π.
ΚΑΒΑΦΗΣ
(1863-1933)**

Παγκόσμιος ακτινοβολίας ποιητής, μία από τις σημαντικότερες μορφές της νεοελληνικής ποίησης. Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια και σε ηλικία εννέα χρόνων έφυγε με την οικογένειά του για την Αγγλία. Στα 1882 μια νέα οικογενειακή μετακίνηση προς την Πόλη συμπύπτει με τις πρώτες συστηματικές του προσπάθειες να επιδοθεί στην τέχνη του ποιητικού λόγου. Η σημαντικότερη, ωστόσο, χρονολογική τομή ως προς την εξέλιξη του έργου του τοποθετείται στα 1891 που έκδωσε σε μονόφυλλο το πρώτο αξιόλογο ποίημά του "Κτίσται" και δημοσίευσε μερικά από τα πιο σημαντικά πεζά του κείμενα όπως τα δύο περί των "Ελγινείων", κ.α. Στα χρόνια που ακολούθησαν συνέχισε να γράφει πολύ σημαντικά ποιήματα και το 1904 στην Αλεξάνδρεια δημοσίευσε την πρώτη του συλλογή. Χαρακτηριστικό του έργου του υπήρξε η λιτότητα των εκφραστικών του μέσων καθώς και η έμπνευσή του από ιστορικά γεγονότα («Ιθάκη», «Θερμοπόλεις» και άλλα). Δείγματα της ύστερης καβαφικής περιόδου αποτελούν τα "200 π.Χ.", "Ας φρόντιζαν", κ.α., καθώς και το τελευταίο ποίημά του "Είς τα περίκωρα" που δεν πρόλαβε να τυπώσει. Τα ποιήματά του μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες και το έργο του παραμένει πάντα καινούργιο και ανεξάντλητο σε νοήματα και σοφία.

Πρόκειται για ένα ζεύγος ποιημάτων που αντλεί την έμπνευσή του από τον Καισαρίωνα, τον πρεσβύτερο γιο της Κλεοπάτρας: Αλεξανδρινοί βασιλείς (1912), και Καισαρίων (1918). Ανάμεσα στα δύο έχουμε κάτι περισσότερο από την κοινότητα των θεμάτων: έχουμε μια εσωτερική ανταπόκριση, μια συμπλήρωση του πρώτου από το δεύτερο, κάτι σαν ένα ερμηνευτικό σχόλιο. Επειδή μας δόθηκε η δεύτερη λυρική δημιουργία, μπορούμε να αποδώσουμε το ακέραιο νόημα του στο πρώτο.

Οι «Αλεξανδρινοί βασιλείς» είναι ποίημα που θα μπορούσαμε, μόνο του κοιταγμένο, να το θεωρήσουμε καθαρά περιγραφικό, με εμφανείς τις επιδράσεις από τον παρνασσισμό. Θα έπρεπε μόνο να προσέξει κανείς ότι το κύριο πρόσωπο του μύθου, ο Καισαρίων, που καθώς λέει ο ποιητής, στέκονταν πιο μπροστά, περιγράφεται σε όλες τις λεπτομέρειες της ενδυμασίας του, με μια επιμονή και μια εξαντλητικότητα.

Ο «Καισαρίων» είναι ντυμένος σε μετάξι τριανταφυλλί, το στήθος στολίζει ανθοδέσμη από υακίνθους, η ζωή του αστράφτει από διπλή σειρά σαπφείρων κι αμέθυστων, τα ποδήματά έχουν δεθεί μ' άσπρες κορδέλλες κεντημένες με ροδόχροα μαργαριτάρια.

Το ποίημα Καισαρίων θα μας πληροφορήσει την αιτία του οραματισμού αυτού.

Αν το εγώ του ποιητή λείπει εντελώς από το πρώτο, αντίθετα, στο δεύτερο επιβάλλεται από την αρχή.

Ο Κ α ι σ α ρ ί ω ν αποτελεί μια λυρική εξομολόγηση, που εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο ο ποιητής αντλεί τη χαρά μέσα από την ιστορία: Εν μέρει για να εξακριβώσει μια εποχή, εν μέρει και την ώρα να περάσει, την νύχτα χθες πήρε μια συλλογή επιγραφών των Πτολεμαίων να διαβάσει. Μάλιστα, όταν κατόρθωσε την εποχή να εξακριβώσει, θ' άφηνε το βιβλίο αν μια μνεία του βασιλέως Καισαρίωνος δεν ειλκυε την προσοχή του αμέσως. Έτσι, γίνεται απότομα η μετάβαση στην λυρική έκφραση και συνάμα γίνονται κατανοητοί οι λόγοι που οδηγούν τον ποιητή να επιστρέφει στο πρόσωπο του Καισαρίωνα. Ο Καβάφης σχολιάζει το παλιότερο του ποίημα, και συνάμα αναλύει τον τρόπο με τον οποίο προκλήθηκε ο καινούριος οραματισμός του: Η παλιά και η καινούρια εμπειρία σμίγουν τώρα μέσα στην ίδια λυρική εξομολόγηση: ο ποιητής αποκαλύπτει την τεχνική της έμπνευσης, εξηγώντας πως ο οραματισμός που προκαλείται από έναν μικρό και ασήμαντο εξωτερικό ερεθισμό, οδηγεί στη δημιουργία των καταλλήλων όρων για τον ποιητικό λόγο.

3. Ο Καισαρίων είναι ένα ποίημα ποιητικής: μας αποκαλύπτει την αφετηρία και τη διαδικασία της δημιουργίας του (αυτοαναφορικότητα του ποιήματος). Με βάση αυτό το δεδομένο να απαντήσετε στο ερώτημα: Ποια «μουσικά» της καβαφικής τέχνης αποκαλύπτει ο Καισαρίων;

Από τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του Καβαφικού έργου, το σημαντικότερο παραμένει η αυτοαναφορικότητα - το γεγονός ότι σε ένα μεγάλο ποσοστό των ποιημάτων του, η ποίηση στρέφεται στον ίδιο τον εαυτό της και το κείμενο αναπαριστά τη διαδικασία της δημιουργίας του ή αναφέρεται στις συνθήκες της ύπαρξής του.

Ένα κείμενο που συνιστά ενδεικτικό παράδειγμα καλλιτεχνικής αυτοαναφορικότητας είναι το ποίημα «Καισαρίων».

Η πρώτη στροφή αναφέρεται στις απαρχές της έμπνευσης. Παρατηρούμε ότι η πρώτη ύλη δεν είναι κάποιο συναίσθημα, αλλά ένα βιβλίο, και συγκεκριμένα μια συλλογή επιγραφών. Ένα κείμενο αναφέρεται σε ένα άλλο. Η αφορμή, λοιπόν, του ποιήματος είναι μια περιθωριακή αναφορά σε ένα σχεδόν άγνωστο βασιλιά, ενώ οι άλλοι φημισμένοι βασιλείς αγνοούνται. Με αυτή την εκλογή ο ποιητής παραγνωρίζει τα γνωστά και διάσημα πρόσωπα της συλλογής και προτιμά να γράψει ένα ποίημα για το πιο ασήμαντο.

Αυτή η στρατηγική εκφράζει μια αντιθετική στάση απέναντι στην παράδοση που βασίζεται κυρίως στις θαυμαστές Βερενικές και Κλεοπάτρες, καθώς και στους λαμπρούς, ένδοξους και κραταιούς αυτοκράτορες. Ενώ δηλαδή το αντικείμενο της παράδοσης, στην οποία αντιτίθεται ο ποιητής, είναι το μεγάλο και το σημαντικό, το αντικείμενο του δικού του ποιήματος είναι μια περιθωριακή μορφή.

Η σύνθεση αυτού του ποιήματος γίνεται το θέμα του δεύτερου μέρους της τρίτης στροφής: «Σ' έπλασα ωραίο κι αισθηματικό. Η τέχνη μου στο πρόσωπο σου δίνει μια ονειρώδη συμπαθητική εμορφιά». Βλέπουμε εδώ καθαρά τη συνειδητή και ενεργητική στάση του ποιητή κατά τη διάρκεια της σύνθεσης, καθώς διατηρεί τον απόλυτο έλεγχο, χωρίς να παραδίδεται στο συναίσθημα ή στη ρομαντική έμπνευση. Όλα καθορίζονται από τη θέληση του, εφόσον αυτός αποφασίζει να ανοίξει το βιβλίο, να διαλέξει τον Καισαρίωνα, να τον φαντασθεί και να αφήσει τη λάμπα να σβήνει. Τίποτα δεν έγινε τυχαία ή αυθόρμητα. Φυσικά ο ποιητής αποτελεί τον κύριο παράγοντα της σύνθεσης, αλλά διαφέρει από το ρομαντικό ποιητή, αφού δεν κυριαρχείται από υπερβολικό συναίσθημα ή υπερβατική έμπνευση.

Εξετάζοντας το ποίημα ως σύνολο, μπορούμε τώρα να αντιληφθούμε τον ισχυρά αυτοαναφορικό του χαρακτήρα. Βλέπουμε ότι αναφέρεται στον εαυτό του, αναλύει τις συνθήκες της ανάδυσής του και συγχρόνως ασκεί κριτική στην παράδοση του. Με άλλα λόγια, παρουσιάζει τη σχέση του δημιουργού με την ποίηση πρώτα και κύρια, καθώς στην αρχή αναφέρεται στην πηγή του, ύστερα στη στάση του ποιητή απέναντι στην παράδοση, στο ρόλο του και στη σύνθεση την ίδια. Συνεπώς το ποίημα εξιστορεί τη δημιουργία του, κάνοντας αναφορά στα στοιχεία που το συνιστούν.

εσιάζουμε

στο μείζον ζήτημα
του επαγγελματικού
προσανατολισμού

Το Φροντιστήριο Πουκαμισάς, σε συνεργασία με εξειδικευμένα κέντρα συμβουλευτικής, προμοθούν ένα ειδικό σύστημα επιλογής κατεύθυνσης και σπουδών των μαθητών στο σημαντικό και ευαίσθητο ζήτημα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Το πρόγραμμα Επαγγελματικού Προσανατολισμού που προσφέρουμε αποτελείται από δύο βασικά μέρη: την αντικειμενική καταγραφή των ατομικών χαρακτηριστικών και την ανάλυσή τους, καθώς και την παροχή Συμβουλευτικής σε σχέση με τις κατευθύνσεις που ταιριάζουν στο συγκεκριμένο μαθητή.

**φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ**